

Сідак А. П.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Давиденко С. В.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ЕКСТРАДИЦІЇ

У представленій статті здійснюється поглиблене дослідження теоретичних засад та практичних реалій міжнародної співпраці в контексті кримінального провадження. Особливу увагу приділено детальному аналізу процедурних аспектів, що супроводжують процес екстрадиції осіб, які переходять від правосуддя за межами держави, де було скоєно інкриміноване їм кримінальне правопорушення. Розглядаються фундаментальні питання, пов'язані з правовою природою екстрадиції, її місцем у системі міжнародного кримінального права та кримінального процесу окремих держав.

Стаття всебічно окреслює комплекс актуальних викликів, з якими неминуче стикаються правоохоронні органи України та їхні колеги в інших суверенних державах під час практичної реалізації процедури видачі осіб, обвинувачених або засуджених за вчинення кримінальних злочинів. Серед ключових проблем, що потребують ретельного вивчення та пошуку ефективних шляхів їх вирішення, виділяються питання неухильного дотримання основоположних прав і свобод людини на всіх етапах екстрадиційного процесу. Це включає гарантування права на справедливий суд, заборону катування та нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, а також забезпечення належного правового захисту особи, яка підлягає видачі.

Значну увагу приділено аналізу складнощів, що виникають у випадках, коли скоєні особою діяння можуть мати ознаки політичного характеру. Визначення чітких критеріїв для розмежування загальнокримінальних злочинів від політично мотивованих правопорушень є вкрай важливим для запобігання зловживанням екстрадиційним механізмом з метою політичного переслідування. Стаття розглядає різні підходи до вирішення цієї проблеми, що існують у міжнародному праві та національному законодавстві різних країн.

Окремо досліджуються труднощі, зумовлені відмінностями у структурі та функціонуванні правових систем різних держав. Несумісність процесуальних норм, розбіжності у розумінні ключових правових інститутів, а також відсутність уніфікованих стандартів у сфері кримінального судочинства суттєво ускладнюють ефективну взаємодію між структурними елементами правових систем держав, що здійснюють співробітництво у сфері екстрадиції. У статті аналізуються конкретні приклади таких складнощів та пропонуються шляхи їх подолання шляхом гармонізації законодавства та розвитку міжвідомчої співпраці.

Грунтуючись на ретельному аналізі чинних законодавчих актів України, ключових міжнародних договорів у сфері екстрадиції, а також прецедентної практики Європейського суду з прав людини, у статті формулюються конкретні та обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національного кримінального процесуального законодавства України в частині, що регламентує процедуру видачі (екстрадиції) осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Запропоновані зміни спрямовані на підвищення ефективності екстрадиційного процесу, забезпечення його відповідності міжнародним стандартам у галузі прав людини та усунення існуючих правових колізій.

На завершення статті розглядаються перспективні напрями розвитку інституту екстрадиції в умовах стрімкої глобалізації та всеосяжної цифровізації. Аналізуються можливості використання сучасних інформаційних технологій для оптимізації обміну інформацією між правоохоронними органами різних держав, прискорення процедури екстрадиції та підвищення рівня її безпеки. Окреслюються потенційні переваги запровадження електронних систем документообігу, проведення відеоконференцій під час судових засідань, пов'язаних

з екстрадицією, а також використання інших цифрових інструментів для підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства.

Ключові слова: Міжнародне співробітництво, кримінальне провадження, екстрадиція, процедура екстрадиції, видача правопорушників, права людини, політичний характер злочину, правові системи, законодавство України, міжнародні договори, Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), вдосконалення законодавства, глобалізація, цифровізація, інформаційні технології, міжвідомча співпраця, гармонізація законодавства.

Постановка проблеми. Міжнародне співробітництво у сфері кримінального судочинства є невід'ємною складовою сучасних міждержавних відносин та надважливим інструментом у протидії злочинності. В умовах глобалізації, коли остання набуває транснаціонального характеру, а особи, які вчиняють кримінальні правопорушення, мають можливість вільно пересуватися по територіях держав, особливо актуальним постає інститут видачі (екстрадиції) як ключовий механізм міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях.

Процедура екстрадиції передбачає видачу осіб, які вчинили кримінальне правопорушення або підозрюються у його вчиненні, державою, на території якої вони перебувають, іншій державі, яка має юрисдикцію для притягнення цих осіб до кримінальної відповідальності чи виконання вироку. Разом з тим, незважаючи на невинний розвиток міжнародно-правового забезпечення та послідовне вдосконалення вітчизняного законодавства у цій сфері, в процесі здійснення екстрадиції виникає чимало проблем та актуальних викликів, які потребують ретельного дослідження та своєчасного вирішення.

До спектру означених викликів зокрема, належать: необхідність гарантування балансу між ефективним переслідуванням осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, та захистом прав людини; неоднозначність тлумачення та застосування принципу невидачі за політичними злочинами; процедурні питання взаємодії між правовими системами різних держав, а також складності технічного та організаційного характеру під час екстрадиції. Особливо нагальними ці аспекти є для України, яка прагне інтегруватися до європейського правового простору та забезпечити дієве / результативне співробітництво з іншими державами у сфері кримінального судочинства.

Вважаємо, що аналіз перспектив раціоналізації процедури видачі (екстрадиції) осіб має важливе значення як для юридичної доктрини, так і для практики правозастосування. З наукової точки зору, він дозволяє розширити та поглибити теоретичні знання про вказаний міждисциплінарний інститут, його дуалістичну правову природу, прин-

ципи та механізм функціонування. З прикладної – проведене дослідження може сприяти виявленню прогалин і недоліків у чинному регулюванні та розробці пропозицій з його вдосконалення, що, у свою чергу, підвищуватиме рівень ефективності здійснюваного міжнародного співробітництва як складника національних правових систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні компоненти міжнародного співробітництва у кримінальних справах, зокрема, процедури видачі (екстрадиції), були предметом наукових розвідок плеяди вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед правознавців, які зробили значний внесок у розвиток цієї тематики, слід відзначити таких дослідників як Є. О. Гриценко, Г. В. Барабаш, І. О. Дяченко, Н. В. Хмелевська та інші.

Так, Є. О. Гриценко в одній із своїх робіт комплексно аналізує міжнародно-правовий інститут екстрадиції, його еволюцію та сучасний стан, розглядає проблеми практичної реалізації процедури видачі осіб та пропонує оптимальні шляхи їх вирішення [4]. Г. В. Барабаш вивчає умови сьогодення та тенденції розвитку міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства, а саме, в контексті глобалізації та діджиталізації [5].

І. О. Дяченко ґрунтовно досліджує особливості імплементації норм міжнародного права щодо екстрадиції у національне законодавство України та інших держав, визначає проблемні питання та перспективи гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами у цій галузі [7]. Н. В. Хмелевська деталізує елементи міжнародного співробітництва у кримінальних справах у контексті захисту прав неповнолітніх [8].

Серед останніх публікацій заслуговує на увагу науковий доробок В. В. В'юника, присвячений співробітництву з Міжнародним кримінальним судом у провадженнях щодо воєнних злочинів, включаючи питання екстрадиції [6].

Нагадаємо, що вагомим джерелом інформації для здійснення необхідних напрацювань також є судова практика, зокрема, рішення Європейського суду з прав людини у справах, пов'язаних з екстрадицією. Втім, незважаючи на значний обсяг проведених досліджень з питань видачі, багато

аспектів цієї проблематики залишаються недостатньо вивченими. Так, потребують подальшого з'ясування сучасні виклики, з якими стикаються держави під час екстрадиції, особливо в умовах глобалізації та розвитку цифрових технологій, а також реальні перспективи вдосконалення тематичного законодавства України у цій сфері.

Постановка завдання. Метою даної статті є системна оцінка актуального стану, проблем та перспектив раціоналізації процедури видачі (екстрадиції) осіб як ключового алгоритму міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Для досягнення цієї мети поставлені наступні завдання:

1. Дослідити правову природу та сутність інституту екстрадиції, його місце в системі міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.

2. Проаналізувати релевантні міжнародно-правові акти та національне законодавство України щодо видачі, визначити їх відповідність вимогам та викликам сьогодення.

3. Виявити основні проблеми, з якими стикаються держави при здійсненні процедури екстрадиції (пов'язані із забезпеченням прав і свобод людини, злочинами політичного характеру, кореляцією різних правових систем тощо).

4. Опанувати прецеденти Європейського суду з прав людини та рішення вітчизняних судів у справах, пов'язаних з видачею (екстрадицією), позначивши їх вплив на розвиток та вдосконалення цього інституту.

5. Розробити конкретні пропозиції щодо реформування чинного законодавства України в частині екстрадиції, з урахуванням міжнародних стандартів та кращих практик інших держав.

6. Класифікувати перспективи розвитку інституту видачі осіб в умовах глобалізації та цифровізації, зокрема, в контексті протидії транснаціональній злочинності та кіберзлочинності.

Вбачається, що якісна реалізація окреслених завдань дозволить не лише поглибити наявні теоретичні знання у цій площині, а і сформувати прикладні рекомендації щодо оптимізації процедури екстрадиції та забезпечення ефективності міжнародного співробітництва під час кримінального судочинства.

Виклад основного матеріалу. Екстрадиція є одним із найбільш результативних правових механізмів міжнародного кримінального процесу, який забезпечує невідворотність покарання за вчинені злочини та слугує дієвим інструментом у протидії різновекторній злочинності.

Правова основа екстрадиційних процедур складається з міжнародних договорів, національного законодавства та принципів міжнародного права. Серед базових міжнародних договорів, які регламентують питання видачі осіб, слід відзначити Європейську конвенцію про видачу правопорушників 1957 р. [3], Європейську конвенцію про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р. [1] та Конвенцію про екстрадицію 2022 р. [2]. Названі документи встановлюють загальні принципи та правила здійснення екстрадиції, визначають підстави для видачі/відмови у видачі осіб, а також регулюють відповідні процедурні аспекти.

У вітчизняному законодавстві України питання екстрадиції унормовані Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК), зокрема, розділом IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження». Так, відповідно до ст. 541 КПК видача особи (екстрадиція) – це видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Процесуальний алгоритм екстрадиції детально регламентований главою 44 КПК, яка виявляє порядок підготовки документів та направлення запитів про видачу (екстрадицію), затримання особи, яка підлягає видачі, застосування запобіжних заходів, проведення екстрадиційної перевірки та прийняття рішення за запитом.

Однак, незважаючи на розвинену нормативно-правову базу, процедура видачі (екстрадиції) стикається з низкою проблем, які суттєво ускладнюють її ефективне використання. Одним із таких генеральних питань є необхідність забезпечення оптимального балансу між результативним переслідуванням осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, та захистом прав і свобод людини. За міжнародними стандартами та прецедентною практикою Європейського суду з прав людини, держави зобов'язані відмовляти у видачі осіб, якщо існують підстави вважати, що в запитуючій державі їм загрожують катування, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання, або якщо видача може призвести до порушення інших фундаментальних прав.

Яскравим ілюстративним прикладом такого підходу є рішення Європейського суду з прав людини у справі «Санчес-Санчес проти Сполученого Королівства» (2022), де Суд постановив, що екстрадиція заявника до Сполучених Штатів Америки, де йому загрозувало довічне ув'язнення без можливості умовно-дострокового звільнення,

порушила б ст. 3 Європейської конвенції з прав людини [9]. Аналогічно, у справі «Хафіз проти Сполученого Королівства» (2021) Суд зупинив екстрадицію заявника до США на підставі ст. 3 Конвенції, враховуючи потенційні умови його утримання [10].

Іншою нагальною проблемою є визначення політичного характеру вчинених злочинів та застосування принципу невидачі за такою категорією кримінальних правопорушень. Вказаний принцип, закріплений у більшості міжнародних договорів про екстрадицію, зобов'язує держави відмовляти у видачі осіб, якщо злочин, у зв'язку з яким запитується видача, вважається політичним. Однак, на практиці встановлення політичного характеру кримінального правопорушення може виявитися складним завданням, особливо у випадках, коли діяння має ознаки як політичного, так і загально кримінального злочину.

Про казуїстичність цього питання свідчить, зокрема, рішення Верховного суду Данії у справі № 7/2024 від 13 серпня 2024 р., де Суд відмовив в екстрадиції особи, яка була обвинувачена в участі у терористичній організації, визнавши, що її дії мали політичний характер і спрямовувалися на боротьбу з режимом в її країні [11]. Ухвалене рішення викликало значний міжнародний резонанс та дискусії щодо меж застосування принципу невидачі за політичними злочинами.

Немаловажною проблемою є також складнощі у кореляції структурних елементів правових систем різних держав. Відмінності у кримінальному та кримінальному процесуальному законодавстві, підходах до кваліфікації кримінальних правопорушень, неоднаковість стандартів доказування тощо можуть створювати перешкоди для здійснення ефективної екстрадиційної процедури. Зокрема, реалізація принципу подвійної кримінальності, відповідно до якого діяння, за яке запитується видача, повинно бути злочином як в запитуючій, так і в запитуваній державі, може викликати певні труднощі, якщо законодавства взаємодіючих держав по-різному визначають склад цього кримінального правопорушення.

У презентованому контексті непересічним прикладом вирішення означеної проблеми є рішення Федерального конституційного суду Німеччини від 2025 р. у справі BVerfG 2 BvR 564/22, де суд сформулював поняття «функціональної еквівалентності» злочинів як альтернативи суворому тлумаченню принципу подвійної кримінальності. Згідно із запропонованим підходом для видачі особи достатньо, щоб діяння, за яке запитується

видача, було функціонально еквівалентним злочину за законодавством запитуваної держави, навіть якщо формальне визначення складу злочину відрізняється [12].

Крім того, неабиякі виклики для успішної процедури екстрадиції створюють глобалізація та постійний розвиток цифрових технологій. Зокрема, це стосується кіберзлочинності, яка традиційно має транснаціональний характер та продукує проблеми із визначенням юрисдикції. Особа, перебуваючи в одній державі, може вчиняти злочини, котрі мають фатальні наслідки в інших країнах, що значно ускладнює визначення того, яка держава має пріоритет для здійснення кримінального переслідування та направлення запиту про видачу.

Однією з магістральних проблем слід позначити тривалість та складність процедури екстрадиції, яка може тривати місяці або навіть роки. Це пов'язано з необхідністю підготовки та передачі великого обсягу документів, проведення екстрадиційної перевірки, розгляду справи судом, а також можливістю оскарження рішень про екстрадицію в національних судах та міжнародних установах (організаціях). При цьому тривалість процедури негативно впливає на результативність кримінального переслідування та формує додаткові ризики для осіб, які перебувають під вартою в очікуванні рішення про екстрадицію. Вирішення цих та інших питань, пов'язаних з видачею, потребує змістовного вдосконалення як міжнародно-правових актів, так і положень національного законодавства. З огляду на наведене, доцільно розглянути можливість внесення змін до КПК України з метою спрощення та прискорення даного алгоритму, забезпечення надійного захисту прав осіб, які підлягають видачі.

Одним із ключових компонентів, який вимагає реформування, є порядок екстрадиційної перевірки, передбачений ст. 587 КПК. Перевірка проводиться з метою встановлення наявності або відсутності підстав для відмови у видачі особи, однак її строки та послідовність проведення не завжди забезпечують максимальний баланс між швидкістю процедури та захистом прав особи.

У зв'язку з цим, пропонуємо доповнити КПК положеннями, які закріплюють чітко визначені критерії та методiku проведення екстрадиційної перевірки (в першу чергу, для здійснення спеціальної судової оцінки ризику нелегітимного обмеження / порушення у запитуючій державі прав особи, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод – ст. 3 та ін.),

а також передбачають можливість залучення до цього процесу незалежних експертів, особливо у випадках, коли наявні достатні підстави вважати, що видача особи може призвести до порушення її прав та свобод.

Вбачається, що потребує вдосконалення і процесуальний порядок оскарження рішення про видачу (екстрадицію). За статтею 591 КПК судовий контроль за дотриманням прав особи під час екстрадиційної процедури здійснюється слідчим суддею за місцем її тримання під вартою. Втім, цей механізм не завжди гарантує реальний захист прав особи, зокрема у ситуаціях, в яких вимагається вирішення складних правових питань або коли особа не має доступу до кваліфікованої (професійної) правничої допомоги. Зважаючи на викладене, рекомендуємо внести доповнення до КПК, які передбачають обов'язкове залучення адвоката до розгляду відповідних питань в межах аналізованої процедури, а також встановлюють певну спеціалізацію суддів.

Результати вивчення прецедентної практики Європейського суду з прав людини та рішень національних судів різних держав свідчать про надзвичайну важливість формування системи додаткових (посилених) гарантій прав осіб, які підлягають екстрадиції. Так, у вищезазначеному рішенні у справі «Санчес-Санчес проти Сполученого Королівства» Суд підкреслив необхідність отримання від запитуючої держави достатніх гарантій щодо умов утримання та поведінки з особою після її видачі [9]. Аналогічно, у рішенні про блокування екстрадиції до Китаю через проблеми із забезпеченням прав людини в цій державі (8 листопада 2022 р.) Європейський суд наголосив, що загроза катувань або нелюдського поведінки є абсолютною заборонаю для видачі особи, незалежно від тяжкості злочину, в якому вона обвинувачується [14].

Невід'ємною складовою екстрадиції є питання її взаємозв'язку з механізмами надання притулку та статусу біженця. Відповідно до міжнародного права держава не повинна видавати осіб, які мають статус біженця або подали заяву про надання притулку, якщо необхідні процедури ще не завершені. Це генерує зайві складнощі при здійсненні екстрадиції, особливо у випадках, коли особа, щодо якої надійшов (отриманий) запит про видачу, подає заяву про надання їй притулку. Ілюстрацією такої ситуації є справа, розглянута грецьким судом 24 липня 2024 р., де суд дозволив екстрадицію громадянина Туреччини, незважаючи на його апеляцію щодо надання притулку [13]. Рішення викли-

кало критику з боку правозахисних організацій та підняло питання про затребуваність кращої координації між процедурами екстрадиції та надання притулку.

У контексті глобалізації та цифровізації виняткової актуальності набуває питання видачі осіб, підозрюваних (обвинувачених) у вчиненні кіберзлочинів. Тому одним із потенційних варіантів розв'язання цієї проблеми стала б розробка спеціальних міжнародних договорів, які б регламентували неординарні питання визначення юрисдикції та алгоритму екстрадиції у справах щодо даної категорії кримінальних правопорушень, а також впровадження нових технологічних рішень для покращення якості міжнародного співробітництва у цій сфері.

Аналізуючи чинне законодавство України щодо видачі (екстрадиції) осіб, слід відзначити, що КПК відносно детально врегульовує означену процедуру. Разом із тим, в унормованих положеннях існують певні недоліки та прогалини, які потребують усунення для підвищення ефективності наявного механізму.

Одним із згаданих недоліків є відсутність чіткої регламентації сегменту тимчасової видачі осіб в частині її умов та порядку, що може мати вкрай негативні наслідки для правозастосовної практики. У зв'язку з чим пропонуємо внести зміни до ст. 579 КПК, які б докладно регулювали питання тимчасової видачі осіб, включаючи строки, умови, процедуру та гарантії їх повернення.

Крім того, вимагає вдосконалення механізм судового контролю в межах екстрадиційного процесу. Згідно зі ст. 591 КПК рішення про видачу (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до слідчого судді. Однак, КПК не передбачає дієвих механізмів для реального захисту прав такої особи у випадку, якщо рішення про її видачу може призвести до порушення ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. З огляду на сказане, рекомендуємо доповнити КПК України положеннями, які б встановлювали стандартизований алгоритм проведення уповноваженими суб'єктами (наприклад, слідчим суддею) спеціальної перевірки ризику порушення ст. 3 Конвенції у кожній ситуації, коли особа свідомо заявляє про його наявність.

На нашу думку, раціоналізувати доцільно і процедуру застосування екстрадиційного арешту. Відповідно до ст. 584 КПК до вирішення питання про видачу (екстрадицію) особа може бути взята під варту (екстрадиційний арешт) або стосовно

неї обирається запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою. Разом з тим, КПК не містить спеціальних приписів щодо регулярного перегляду необхідності продовження такого арешту, що може призводити до надмірно тривалого утримування особи під вартою. Відтак, пропонуємо внести корективи до КПК, які б передбачали обов'язковий судовий моніторинг підстав для подальшого тримання особи під вартою не рідше ніж один раз на місяць.

Наступним вагомим аспектом, що потребує певної трансформації, є забезпеченість права на захист осіб, які підлягають екстрадиції. Хоча ст. 581 КПК встановлює, що особа, стосовно якої розглядається питання про видачу, має право на захист, механізм реалізації цього права не є достатньо ефективним. Зокрема, відсутні настанови щодо обов'язкового залучення захисника з моменту затримання особи за запитом про екстрадицію та можливості надання у цих ситуаціях безоплатної правничої допомоги іноземцям, особам без громадянства. Зважаючи на наведене, варто доповнити КПК затребуваними нормами.

Окремої уваги заслуговує питання видачі осіб в умовах збройних конфліктів та гібридних загроз. В означених умовах традиційні процеси екстрадиції можуть бути нерезультативними або навіть незастосовними, що створює додаткові виклики для системи міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства. Одним із потенційних способів розв'язання цієї проблеми є розвиток співробітництва з міжнародними кримінальними судами та трибуналами, які мають юрисдикцію щодо осіб, які обвинувачуються у вчиненні міжнародних злочинів, незалежно від їх місцезнаходження. Україна вже зробила історичні кроки у цьому напрямку, ратифікувавши Римський статут Міжнародного кримінального суду. При цьому вимагає подальшого вдосконалення механізм співробітництва з названою міжнародною установою, зокрема, в частині виконання запитів про арешт та передачу вказаних осіб.

Непересічним складником системного покращення процедури екстрадиції є також питання захисту персональних даних та інформаційної безпеки при обміні затребуваною інформацією між державами. В умовах діджиталізації та безперервного розвитку новітніх технологій зростає ризик несанкціонованого доступу до конфіденційних даних, що може загрожувати безпеці осіб, які беруть участь в екстрадиційних процедурах. Відтак, необхідно розробити та впровадити спеці-

альні режими захисту цього різновиду відомостей при реалізації певних форм міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях.

Аналіз правових позицій Європейського суду з прав людини свідчить про нагальну потребу в особливій увазі до питання екстрадиції осіб, які можуть перебувати в зоні ризику порушення їхніх прав у запитуючій державі. Зокрема, у справі «Хафіз проти Сполученого Королівства» Європейський суд наголосив на необхідності ретельної оцінки ризику неналежного поведіння з особою після її видачі та отримання достатніх дипломатичних гарантій від запитуючої держави [10]. Дещо подібним є рішення у справі про блокування екстрадиції до Китаю, в якому встановлено високий стандарт доказування для оцінки реальності ризику порушення прав людини [14].

На акцентування заслуговує і питання екстрадиції осіб, підозрюваних (обвинувачених) у політичних злочинах. Незважаючи на загальний принцип невидачі правопорушників за політичними злочинами, закріплений у більшості міжнародних договорів про екстрадицію, на практиці визначення політичного характеру злочину може виявитися складним завданням. До прикладу, це підтверджується вищевказаним рішенням Верховного суду Данії у справі № 7/2024, де суд розглядав питання щодо «політичності» діянь, пов'язаних з тероризмом [11]. З метою вирішення цієї проблеми доцільно напрацювати прозорі критерії для окреслення політичного характеру злочинів у контексті екстрадиції, які б враховували як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори.

Важливим аспектом трансформації існуючої процедури екстрадиції є опція її співвідношення з іншими потенційними формами міжнародного співробітництва – як-то видача осіб на підставі європейського ордеру на арешт. Хоча Україна допоки не є членом Європейського Союзу та не бере участі в цьому популярному механізмі, проте, з огляду на сталий загальноєвропейський вектор інтеграційних процесів в Україні, варто вже зараз розглянути можливість адаптації національного законодавства до стандартів ЄС у цій сфері. Наприклад, передбачити у чинному КПК спрощену процедуру видачі осіб між Україною та державами-членами Євросоюзу на підставі спеціально-орієнтованих угод.

Перспективним напрямком вдосконалення алгоритму екстрадиції є актуальність використання сучасних інформаційних технологій. Зокрема, доцільно запровадити електронну систему обміну запитами та необхідною докумен-

тацією щодо екстрадиції, яка б дозволила значно прискорити цю процедуру та зменшити ризик втрати або пошкодження матеріалів провадження.

Також не можна оминати увагою питання підготовки фахівців у галузі міжнародного співробітництва під час здійснення кримінальних проваджень, а саме, в частині екстрадиції. Ефективність екстрадиційних процесів вимагає від працівників правоохоронних органів та суддів спеціальних знань і навичок, включаючи знання міжнародного права, іноземних мов та особливостей правових систем різних держав. Тому доречним стане розроблення і втілення професійних програм підготовки та підвищення кваліфікації для таких фахівців.

Висновки. Проведене дослідження спонукає визначити генеральні перспективні напрями для майбутніх наукових розвідок у даній сфері, а їх впровадження позитивно сприятиме інтеграції України до європейського правового простору.

1. З'ясування впливу цифрових технологій та глобалізації на розвиток інституту екстрадиції, зокрема, в контексті протидії кіберзлочинності та іншим проявам транскордонної злочинності.

2. Вивчення потенціалу імплементації в Україні стандартів та механізмів спрощеної видачі осіб на підставі європейського ордеру на арешт.

3. Аналіз проблем та тенденцій співробітництва України з міжнародними кримінальними судами та трибуналами в частині притягнення до відповідальності осіб, обвинувачених у міжнародних злочинах.

4. Виявлення проблем захисту персональних даних та інформаційної безпеки при здійсненні міжнародного співробітництва у форматі екстрадиції.

5. Дослідження особливостей видачі (екстрадиції) осіб в умовах збройних конфліктів та гібридних загроз, а саме, в ключі забезпечення притягнення до відповідальності за воєнні злочини та злочини проти людяності.

Результати презентованого творчого пошуку не лише висвітлюють сучасний стан, проблеми та перспективи вдосконалення алгоритму видачі, а й відкривають нові горизонти для подальших доктринальних проєктів у цій площині. Запропоновані шляхи раціоналізації діючого законодавства України можуть протегувати підвищенню ефективності міжнародного співробітництва під час кримінальних проваджень та гарантувати захист прав і свобод осіб, до яких застосовуються екстрадиційні процедури.

Список літератури:

1. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах : Конвенція Ради Європи від 20 квіт. 1959 р. № 995_036. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text (дата звернення: 26.03.2025).
2. Конвенція про екстрадицію від 18 жовт. 2022 р. № 840_001-33. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-33#Text (дата звернення: 26.03.2025).
3. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 груд. 1957 р. № 995_033. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text (дата звернення: 26.03.2025).
4. Гриценко Є. О. Міжнародно-правовий інститут екстрадиції : бакалавр. диплом. робота : 293, Міжнародне право / Гриценко Єлизавета Олександрівна ; наук. керівник Гусар О. А. ; ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана», Навч.-наук. ін-т «Юрид. ін-т КНЕУ ім. В. Гетьмана», Каф. публіч. та міжнар. права. – Київ, 2023. – 54 с
5. Барабаш Г. В. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження у сучасних умовах / Г. В. Барабаш / Право і суспільство. – 2024. – № 1, ч. 2. – С. 207–213.
6. В'юник В. В. Провадження щодо воєнних злочинів в МКС: виклики та перспективи : кваліфікаційна робота бакалавра / В. В. В'юник. – Сумський державний університет, 2024.
7. Дяченко І. О. Екстрадиція: імплементація норм міжнародного права : кваліфікаційна робота бакалавра / І. О. Дяченко. – Національний авіаційний університет, 2023.
8. Хмелевська Н. В. Концепція розвитку ювенальної юстиції в Україні / Н. В. Хмелевська / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – Вип. 75, ч. 2. – С. 152–156.
9. Sanchez-Sanchez v. The United Kingdom: Judgment of 03 November 2022. – European Court of Human Rights. URL: <https://surl.lu/kqplyw>
10. Hafeez v. The United Kingdom: Judgment of 26 March 2021 [Електронний ресурс]. – European Court of Human Rights. URL: <https://surl.lu/nwtuwl>
11. Supreme Court of Denmark. Case No. 7/2024; Decision of 13 August 2024. – EU Agency for Fundamental Rights. URL: <https://surl.li/kixqvc>
12. BVerfG. Order of the Second Senate 2 BvR 564/22: Decision of 6 February 2025. – Federal Constitutional Court of Germany. URL: <https://surl.li/nbexpo>

13. Greek court OKs extradition of Turkish citizen who awaits asylum appeal: News release of 24 July 2024. – Reuters. URL: <https://surl.li/jnoyzw>
14. European Court blocks extradition to China due to human rights concerns: Decision of 08 November 2022. – Axios. URL: <https://www.axios.com/2022/11/08/europe-takes-stand-extradition-to-china>

Sidak A. P., Davydenko S. V. INTERNATIONAL COOPERATION DURING CRIMINAL PROCEEDINGS: CHALLENGES AND PROSPECTS FOR IMPROVING THE EXTRADITION PROCEDURE

The presented article provides an in-depth study of the theoretical foundations and practical realities of international cooperation in the context of criminal proceedings. Particular attention is paid to a detailed analysis of the procedural aspects that accompany the process of extradition of persons who are fugitives from justice outside the state where the criminal offense they are accused of was committed. The fundamental issues related to the legal nature of extradition, its place in the system of international criminal law and the criminal process of individual states are considered. The article comprehensively outlines a set of current challenges that law enforcement agencies of Ukraine and their colleagues in other sovereign states inevitably face during the practical implementation of the procedure for the extradition of persons accused or convicted of committing criminal crimes. Among the key problems that require careful study and the search for effective ways to resolve them, the issues of strict observance of fundamental human rights and freedoms at all stages of the extradition process are highlighted. This includes guaranteeing the right to a fair trial, prohibiting torture and inhuman or degrading treatment, and ensuring adequate legal protection for the person to be extradited.

Considerable attention is paid to the analysis of the difficulties that arise in cases where the acts committed by a person may have political characteristics. Defining clear criteria for distinguishing ordinary criminal crimes from politically motivated offenses is extremely important to prevent the abuse of the extradition mechanism for the purpose of political persecution. The article examines different approaches to solving this problem that exist in international law and the national legislation of different countries.

The difficulties caused by differences in the structure and functioning of the legal systems of different states are separately examined. Incompatibility of procedural norms, differences in understanding of key legal institutions, as well as the absence of unified standards in the field of criminal justice significantly complicate the effective interaction between the structural elements of the legal systems of states cooperating in the field of extradition. The article analyzes specific examples of such difficulties and suggests ways to overcome them through harmonization of legislation and development of interdepartmental cooperation.

Based on a thorough analysis of the current legislative acts of Ukraine, key international treaties in the field of extradition, as well as the case law of the European Court of Human Rights, the article formulates specific and substantiated proposals for improving the national criminal procedural legislation of Ukraine in the part that regulates the procedure for the extradition (extradition) of persons who have committed criminal offenses. The proposed changes are aimed at increasing the efficiency of the extradition process, ensuring its compliance with international standards in the field of human rights, and eliminating existing legal conflicts.

At the end of the article, promising directions for the development of the institution of extradition in the conditions of rapid globalization and comprehensive digitalization are considered. The possibilities of using modern information technologies to optimize the exchange of information between law enforcement agencies of different states, accelerate the extradition procedure and increase its security level are analyzed. The potential advantages of introducing electronic document management systems, conducting video conferences during court hearings related to extradition, as well as the use of other digital tools to increase the efficiency of international cooperation in the field of criminal justice are outlined.

Key words: *International cooperation, criminal proceedings, extradition, extradition procedure, extradition of offenders, human rights, political nature of the crime, legal systems, legislation of Ukraine, international treaties, European Court of Human Rights (ECHR), improvement of legislation, globalization, digitalization, information technologies, interdepartmental cooperation, harmonization of legislation.*